

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus toteaa, että Koulutuspoliittinen selonteko on kunnianhimoinen suunnitelma, joka pyrkii kokonaisvaltaiseen strategiseen koulutuspoliittiseen tavoitetilään. Ongelmia on tunnistettu ja tunnustettu sekä niihin etsitty kattavia ratkaisuja.

Selonteko muodostuu vahvasta visiosta ja sen ympärille kootuista toimenpide-ehdotuksista, jotka rakentuvat perinteisistä elementeistä sekä eritasoisista uusista, osin toisistaan irrallisista, ehdotuksista.

Selonteon kokonaisuuden arviointia vaikeuttavat

- toimenpiteiden ja rahoituksen painopisteiden vaihtoehtojen puute
- kirjaus siitä, että vasta selonteon toimeenpanosuunnitelman yhteydessä arvioidaan riittävät rahoitustarpeet sekä
- eri osien epätasaisuus toisiinsa nähden: jokin tavoitealue tai koulutusaste on kuvattu yksityiskohtaisesti ja toinen saattaa jäädä hyvin yleisluontoiseksi, esimerkiksi varhaiskasvatuksen tavoitetilan yksityiskohtainen kuvaus verrattuna esi- ja perusopetuksen ohueen tavoitetilan määrittämiseen tai tutkimuksen tavoitealueen irrallisuus ja suppeus.

Selonteon keinot

Selonteossa mainitut keinot (ohjaus, rakenteet, rahoitus ja sisällöt) on kuvattu eri tarkkuusasteilla suhteessa toisiinsa ja myös tavoitealueen sisällä.

Alkuluvuissa kiinnitetään huomiota koko koulutusjärjestelmän tasoiseen kehittämiseen rakenteiden uudistamisella sekä riittäviin resursseihin. Toimenpidekohdissa nämä eivät konkretisoidu muutoin

kuin esimerkiksi toimenpide-ehdotuksilla rahoitusjärjestelmien uudistamisesta sekä lainsäädännön päivittämisestä. Selonteosta puuttuvat näiden toimenpiteiden konkreettisemmat ja vaihtoehtoiset sisällöt.

Ohjauksen keinoissa merkittävän osuuden saa lainsäädännön muuttaminen, jotta rakenteita voidaan uudistaa esimerkiksi yhdistämällä varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus yhtenäiseksi järjestelmäksi.

Rakenteiden uudistamisella ei ole kuitenkaan merkitystä, ellei sitä kytketä tiiviisti rahoituksen mitoittamiseen.

Rahoituksen osalta mainitaan rahoitusmallien ja -kriteerien kehittäminen, muttei niiden suuntaa tai resurssien suuruutta suhteessa ehdotettuun tavoitetilään. Rahoituksen ennakoitavuus ja pitkäjänteisyys sekä hankerahoituksen vähentäminen mainitaan tavoitetilana, mutta selonteon alaluvuissa ei ole mainittu keinoja näiden varmistamiseksi. Rahoituksen osalta ei löydy riittävästi realistisia kirjauksia siitä, että selonteon pohjalta ehdotetut toimenpiteet pystyttäisiin resursoimaan riittävällä tavalla. Esimerkiksi maininta (s. 15) siitä, että ikäluokkien pienenemisestä johtuva määrärahojen säästö kohdennettaisiin varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen kehittämiseen on ehdollisesti kiinnitetty niiden rakenteelliseen kokonaisuudistukseen. Samassa yhteydessä mainitaan myös toisen asteen laadun ja lähiopetuksen turvaaminen, mikä ei taas välttämättä voi toteutua ehdotetuilla toimenpiteillä, jotka johtavat esimerkiksi järjestäjäverkon harvenemiseen sekä alueellisen saavutettavuuden vähenemiseen.

Useissa kohdin selonteon ehdottama tavoitetilä on niin mittava, että edes nykyresursein sen toteuttaminen ei ole mahdollista. Niukkenevat resurssit tulevat edellyttämään vuoteen 2040 mennessä painopisteiden valintaa esimerkiksi joko koulutusasteiden välillä tai selonteon eri tavoitealueiden sisällä. Näitä vaihtoehtoja selonteko kuvaa niukasti. Selontekoon tulisi liittää koko koulutusjärjestelmän systemaattiseen ja jatkuvaan arviointiin liittyvät toimenpiteet.

Kirkkohallitus kiinnittää huomiota siihen, että positiivisen segregaaion tai erityiskohtelun rahoitus mainitaan erikseen vain varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä ammatillisen koulutuksen yhteydessä.

Sisältöön liittyvät keinot jäävät kaikista yleisluontoisimmiksi. Kirkkohallitus näkee, että sivistyksen nostaminen sekä selonteon lähtökohdaksi että vision tavoitetilaksi on kannatettavaa ja merkityksellistä. Sivistys ei kuitenkaan voi luoda edellytyksiä hyvinvoinnille tai osallisuudelle, jos sen ohjaavuus koulutusjärjestelmän sisällöissä jää yhtä epämääräiseksi kuin selonteon tavoitetilaisissa. Tavoitteissa ja toimenpide-ehdotuksissa siihen ei juuri enää viitata. Sivistys tulisi ymmärtää kokonaisvaltaisesti ja hyvinvointiin liittyvänä, ei pelkästään ihmisen tieto- ja osaamisperustan näkökulmasta. Sivistys vaatii kehittyäkseen pitkäkestoisuutta ja kasvurauhaa. Sivistynyt yhteiskunta on tasasuhtaisesti yhteisvastuullinen ja yhteisöllinen sekä yksilöä kunnioittava.

Sisällön kehittäminen tulisi kytkeä selonteossa tiiviimmin toimintaympäristön muutostekijöihin. Jokaista tavoitetta tulisi tarkastella kaikkien muutostekijöiden kautta. Selonteossa näkyvät puutteellisesti tai ylimalkaisesti esimerkiksi ilmastonmuutoksen, kestävän kehityksen, demokratian sekä globaalisuuden vaikutukset.

Arvot

Selonteko jättää epäselväksi, pyritäänkö jatkossa kehittämään koko kasvatus- ja koulutuspoliittista jatkumoa samojen arvojen mukaisesti.

Selonteossa tavoiteltavaa yhteisöllisyyttä ei voi syntyä, jos sivistyksen, kasvatuksen ja koulutuksen rakenteet ohjaavat toiseen suuntaan. Erityisesti varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksen alaluokilla pitkäkestoinen ja pysyvä ryhmä luo edellytykset yhteisön jäseneksi kasvamiseen. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen pedagogiikka mahdollistaa jo nyt itsenäisten valintojen harjoittelua.

Selonteon ihmiskuva on itseohjautuvuutta korostava. Lasten, nuorten ja aikuisten opiskelijoiden yksipuolinen valinnanvapauden korostaminen ei ole perusteltua eikä sen vaikutuksia riittävästi analysoitu. Opintopolun ohjauksen - varhaiskasvatuksesta jatkuvaan oppimiseen - eettinen kysymys on jo nyt se, että ohjaustilanteessa yksilön valinnan vapaus kohtaa rajat: koulutuspolitiikan rajaaman tarjonnan, työelämän osaamistarpeet tai ns. väärän valinnan pitkäkestoiset seuraukset. Kaikki kulminoituu konkreettisesti ohjaustoiminnassa: lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyvässä keskustelussa vanhempien kanssa, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen ainevalinnoissa, opintopolun siirtymävaiheissa. Tästä syystä ohjauksessa käytetään resursseja paljon muuhunkin kuin varsinaisen opintopolun ohjaamiseen. Laajan yksilön valinnanvapauden toteuttaminen jo hyvin varhaisessa kehitysvaiheissa vaatisi selontekoa suuremman panostuksen yksilöllisiin sekä alaikäisten osalta myös huoltajien ohjauspalveluihin sekä valinnanvapauden edellyttämien toimintamallien riittävään rahoitukseen.

Selonteossa mainitut yhdenvertaisuutta lisäävät toimenpiteet ovat pääosin luonteeltaan korjaavia, eivät ennakoivia tai ennaltaehkäiseviä. Kirkkohallitus kiinnittää huomiota siihen, että esimerkiksi useimmat viittaukset vähemmistöjen ja alisuoriutujien erityiseen tukeen, palvelujen saavutettavuuteen ja yhdenvertaisuuteen sekä yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin turvaamiseen vaikuttavat yleisluontoisilta irrallisilta lisäosilta, eivät olennaisilta selonteon osilta. Erilliset toimenpiteet on useimmiten tarkoitettu heille, jotka eivät pysty toimimaan opintopolun eri vaiheissa itseohjautuvasti. Muita kansalaisuuden kasvun tai toimimisen osa-alueita selonteko ei nosta esiin.

Selonteon taustateksteissä mainitaan koulutuksen sukupuolittuneisuus, sukupuolten osaamiserot sekä työelämän ja koulutuksen sukupuolisegregaatio, mutta konkreettisia tasa-arvoa lisääviä toimenpide-ehtotuksia ei esitetä.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Kirkkohallitus toteaa, että visio ja tavoitetila kuvaavat tulevaisuutta monipuolisesti ja positiivisesti, erityisesti 'kaikilla on oikeus oppia ja kasvaa sekä saada tarvitsemansa tuki ja ohjaus' - tekstikappaleessa. Toimenpideosa (luku 3) ei jatka tätä kokonaisstrategista näkemystä, vaan pirstaloituu eritasoisiin ja osin irrallisiin toimenpide-ehdotuksiin.

Esimerkiksi selonteon visiosta nouseva korostus sivistyksen, yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin tukemiseksi eivät muodosta yhtenäistä kaarta selonteon tavoitteisiin ja toimenpiteisiin saakka. Lasten, nuorten ja aikuisten uupuminen, mielenterveyden ongelmat, syrjäytyminen ja osattomuus ovat tällä hetkellä mittaluokassaan niin suuria yhteiskunnallisia ja myös koulutuspoliittisia kysymyksiä, että niille tulisi antaa painoarvoltaan suurempi merkitys kuin mitä luvun 3 esityksiin nyt sisältyy. Jos yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin kysymyksiä ei edistetä, selonteon visio ja tavoitetila eivät saavuta päämääräänsä.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Kirkkohallitus kannattaa varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen sivistyksellisten oikeuksien ja yhdenvertaisuuden, saatavuuteen ja laatuun liittyvää tavoitetta.

Kirkkohallitus toteaa yleisenä havaintonaan, että varhaiskasvatuspalveluita koskeva osuus on laaja ja että esi- ja perusopetuspalvelujen toimenpide-ehdotuksia on niukasti.

On tarpeellista arvioida varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen rakenteita, jos sosiaali- ja terveydenhuollon maakunta- tai hyvinvointialuepohjainen uudistus toteutuu. Kirkkohallitus korostaa, että jos varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen lainsäädäntö uudistetaan yhdeksi kokonaisuudeksi, tällöin tulee säilyttää varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen erilaiset tavoitteet ja niiden olemukselliset erot. Varhaiskasvatuksessa painottuu laaja-alainen osaaminen sekä leikkiperustaisuus, kun taas perusopetuksessa oppiainekohtainen oppimisperustaisuus. Mikäli lainsäädäntöä yhtenäistetään, henkilöstön kelpoisuusvaatimuksissa on säilytettävä eri ikäkausien pedagoginen erityisosaaminen ja turvattava täydennyskoulutusmahdollisuudet.

Kirkkohallitus kysyy, johtaako varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen kiinteämpi rakenteellinen yhteys yhä suurempien hallinnollisten yksikköjen perustamiseen, esimerkiksi yhtenäiskouluihin, joihin kuuluu myös varhaiskasvatuksen yksiköitä. Tällöin on vaarana se, että tavoitteena oleva lähipalveluajatus ei toteudu. Vai tarkoittaako rakenteellinen muutos sitä, että varhaiskasvatus ja esi- ja perusopetus toteutuvat lähipalveluna, mutta hallinto isona, yhtenäisenä kokonaisuutena. Tällöin on vaarana, että pedagogisen toiminnan hallinto ja johtaminen erkanevat käytännön pedagogisesta toiminnasta.

Kirkkohallitus kannattaa ehdotusta siitä, että perusrahoitusta vahvistetaan hankerahoituksen sijaan. Näin lasten ja nuorten ikäkausikohtaiset tarpeet voidaan ottaa riittävästi huomioon. Rahoitusmallin laatimisen yhteydessä tulee varmistaa se, ettei varhaiskasvatukseen tai perusopetukseen tuoda kasvatusta- tai oppimistuloksiin perustuvaa suoriteperusteisuutta.

Kirkkohallitus on samaa mieltä siitä, että lukutaito on sivistyksen ja oppimisen perusedellytys. Kirkkohallitus kuitenkin toteaa, että lisäresurssien sijaan jo nykyisten perusopetuksen resurssien kohdentaminen esimerkiksi pienempiin ryhmäkokoihin tukisi sekä lukutaidon että muiden perustaitojen oppimista. Digitalisaatio palvelee oppimisessa parhaiten vasta kun peruslukutaito ja -muut perustaidot hallitaan.

Kirkkohallitus kannattaa uudenlaista kattavaa valtakunnallista sitouttavaa koulu yhteistyön mallia. Kirkkohallitus ehdottaa, että siihen tulisi sisällyttää myös varhaiskasvatus ja toinen aste sekä tietyissä yhdyspinnoissa myös korkea-aste. Kirkkohallitus kiinnittää huomiota hyvinvointia tukevan toiminnan jatkuvuuteen siirryttäessä perusopetuksesta toiselle asteelle. Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja seurakunnat ovat valmiita jatkossakin olemaan mukana yhteistyökumppanina uudistamassa yhteistyötä sekä toimimaan poikkihallinnollisessa ammattilaisverkostossa osana varhaiskasvatuksen ja koulujen sekä oppilaitosten toimintakulttuuria.

Kirkkohallitus toteaa, että luvun 3.1. toinen tavoite on ilmaisultaan epäselvä. Esimerkiksi maininta oppimistuloksista voidaan tulkita koskevan myös varhaiskasvatusta.

Kirkkohallitus kiinnittää huomiota siihen, että jos tavoitellaan osallistumisen lisäämistä vain kuntien järjestämän varhaiskasvatukseen, se väistämättä kaventaa ja supistaa muuta kuin kuntien varhaiskasvatuksen palveluvalikkoa alueella ja näin heikentää vanhempien mahdollisuutta rakentaa juuri heidän perheelleen sopiva varhaiskasvatuskokonaisuus. Kuntien järjestämän tilastoidun varhaiskasvatuksen ulkopuolelle jää avoin varhaiskasvatustoiminta, johon osallistuu vuosittain noin 20 %:a varhaiskasvatuskäisistä lapsista. Monipuolinen pedagogisesti tavoitteellinen kerhotoiminta on vanhempien toivomaa varhaiskasvatuspalvelua muun muassa epätyypillisesti ja monipaikkaisesti työskenteleville vanhemmille. Esimerkiksi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien 0-6 -vuotiaille kohdennettuun kiinteään ryhmätoimintaan osallistuneiden lukumäärä oli 57 000 vuonna 2019.

Kirkkohallitus korostaa, että lasten ja nuorten huoltajille suunnattua palveluohjausta tulee kehittää kaikissa alaikäisten lasten ja nuorten opintopolun siirtymävaiheissa, jotta huoltajilla on riittävästi tietoa erilaisista vaihtoehdoista. Huoltajien oikeus valita erilaisten varhaiskasvatuksen vaihtoehtojen välillä tulee turvata.

Kirkkohallitus on samaa mieltä siitä, että valtakunnallisten laatuindikaattoreiden kehittäminen ja niihin perustuva arviointi ovat tärkeitä toiminnan kehittämisessä. Indikaattoreiden tulee olla monipuolisia, koska lasten ja nuorten kasvun ja oppimisen laatuun liittyvät oleellisesti henkilöstön määrä ja pysyvyys, vanhempien osallisuus, ryhmäkokoa, vuorovaikutuksen määrä jne. Varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen indikaattorit voivat olla samoja, mutta arvioinnin kriteereissä tulee kiinnittää riittävästi huomiota varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tavoitteiden eroihin. Esimerkiksi laatua ei voida määrittellä pelkästään oppimisen tuloksiin liittyvistä näkökulmista.

Kirkkohallitus korostaa, että lasten ja nuorten hyvinvointi on ensisijaisen tärkeää. Siksi on tarkoituksenmukaista, että toimenpiteissä korostetaan sekä ennaltaehkäisevän toiminnan että erityisen tuen tarpeellisuutta sekä uusia yhteisöllisiä muotoja. Kirkkohallitus katsoo, että vielä keskeisempää olisi turvata varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen arkiseen perustoimintaan riittävät resurssit. Riittävän pienet ryhmäkoot sekä riittävä ja osaava henkilöstö takaavat perustan turvalliseen ja rauhalliseen oppimisympäristöön ja ilmapiiriin, jotka ovat lapsen ja nuoren hyvinvoinnin perusta.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Kirkkohallitus kysyy, tavoitellaanko lukio- ja ammatillisen koulutuksen järjestäjäkokonaisuuksien muodostamisella myös lainsäädännöllisesti, rahoituksellisesti sekä rakenteellisesti yhtenäistä toista astetta. Kirkkohallitus ei kannata tämän suuntaista kehitystä. Tämänhetkinen lukio- ja ammatillinen koulutus palvelevat omien tavoitteidensa mukaisesti riittävän hyvin sekä yleissivistävään että ammatillisen osaamisen tarpeita.

Kirkkohallitus toteaa, että koulutuskuntayhtymien laajentaminen ja lukiokoulutuksen liittäminen niihin tukee erityisesti lukioverkon säilymistä silloin, jos vaihtoehtona on lukiokoulutuksen lakkaaminen. Tämä tukee myös ammatillisen ja lukiokoulutuksen raja-aitojen madaltamista. Kirkkohallitus korostaa kuitenkin sitä, että lukiokoulutus on yleissivistävää koulutusta. Siksi on keskeistä, että lukiokoulutuksen sisällöt olisivat jatkossakin tämän mukaisia ja relevantteja, kun kumppanuutta työelämän ja ammatillisen koulutuksen kanssa syvennetään tai nivel- ja siirtymävaiheiden opintopolkua kehitetään.

Kirkkohallitus painottaa, että toisen asteen lukio- ja ammatillisen koulutuksen tulee jatkossa pystyä vastaamaan sekä oppivelvollisuuden laajentamisen että jatkuvan oppimisen tuomiin haasteisiin. Järjestelmää ja rahoitusta tulee kehittää siten, että molemmat tavoitteet on mahdollista saavuttaa.

Kirkkohallitus korostaa, että jatkuvan oppimisen kannalta on tärkeää luoda eri koulutusasteita ja -aloja ylittävää palvelutarjontaa, siirtymävaiheita helpottavia väyläopintoja sekä yhteisiä osaamiskokonaisuuksia. Tämä toimenpide tulisi ulottaa toisen asteen koulutuksen lisäksi myös korkeakoulujen ja vapaan sivistystyön tarjontaan.

Kirkkohallitus huomauttaa, että digitalisaatio osana opetusta on saavutettavuuden kannalta olennaista, mutta se ei ole itseisarvo. Siksi tavoitteena tulisi olla sen tarkoituksenmukainen sekä pedagoginen, opetuksen tavoitteiden sekä oppijan näkökulmasta perusteltu käyttäminen. Digitaalisuus edellyttää monipuolisia opiskelutaitoja, välineitä sekä itseohjautuvuutta. Jos näitä taitoja ei ole, niin lisääntyvä digitalisaatio opetuksessa lisää opiskelijoiden eriarvoistumista ja opiskelumenestyksen polarisaatiota, jolloin oppimistuloksen perustana oleva hyvinvointi huononee.

Myös jatkuvan oppimisen näkökulmasta aikuisväestön digivälineiden ja -osaamisen puute voi johtaa oppimismahdollisuuksien kaventumiseen.

Kirkkohallitus painottaa, että kehittämistoimenpiteet, joita on esitetty vastamaan työelämän muutoksiin, vaativat toimiakseen lisäresursseja. Työelämän työpaikat ovat nyt jo kuormittuneita opiskelijoiden harjoitteluiden ja työelämässä oppimisen toteuttamisessa.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

Kirkkohallitus katsoo, että on ratkaistava, millä tavoin korkeakoulutuspaikkojen lisäämisen tarve ja resurssien niukkuuden ristiriita ratkaistaan, kun korkeakoulutukseen osallistuvien määrä ei laske samassa suhteessa kuin ikäluokat pienenevät. Koulutus- ja osaamistason nostamiseen liittyy myös korkeakoulutuksen jatkuvan oppimisen tarjonnan laajentaminen ja monipuolistaminen.

Selonteon tavoite yhteisestä jatkuvan oppimisen digiopintotarjonnasta on kannatettava.

Jotta ikäluokasta yhä suurempi osa voisi hakeutua suorittamaan korkeakoulututkintoa, se edellyttää alueellisesti kattavan lukiokoulutuksen järjestäjäverkon säilymistä sekä lukiokoulutuksen houkuttelevuutta. Ammatillisen koulutuksen väylän merkitystä korkeakoulujen opiskelijavalinnassa tulee myös vahvistaa nykyiseen verrattuna.

Kirkkohallitus kiinnittää huomiota siihen, että selonteossa ei ole mainintaa uudistuneen opiskelijavalintajärjestelmän arvioinnista tai kehittämisestä. Käytännössä nykyiset opiskelijavalinnan kriteerit suuntaavat liikaa lukiossa tehtävää moduulivalintaa, pitkittävät lukio-opintoja, aiheuttavat stressiä, vaikuttavat negatiivisesti opiskeluhuvinvointiin sekä aiheuttavat välivuosia korkeakouluopintoihin siirtymisessä.

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

-

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

Vapaa sivistystyö tarjoaa osaamista ja tarkoituksenmukaiset oppimisympäristöt aliedustettujen ryhmien koulutukselle. Kirkkohallitus kiinnittää huomiota siihen, että samanaikaisesti tulee varmistaa vapaan sivistystyön toimintaedellytykset myös oppivelvollisuuskoulutuksen sekä aikuisväestön jatkuvan oppimisen koulustarjonnan järjestäjänä. Siksi Kirkkohallitus ehdottaa, että vapaa sivistystyö tulisi mainita vahvemmin myös selonteon luvuissa 3.2 ja 3.6.

Kirkkohallitus pitää tärkeänä, että vapaan sivistystyön osaamiskokonaisuuksia voidaan jatkossa liittää osaksi kansallista osaamisen viitekehystä.

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

Kirkkohallitus korostaa, että jatkuvan oppimisen tasa-arvoinen toteutuminen edellyttää, että aikuisväestön myös muu kuin työelämässä tarvittava osaaminen turvataan. Jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan tulee sisältää sekä työelämän tarvitseman osaamisen että yleissivistyksen kehittämistä tukevia osaamiskokonaisuuksia. Tämä edellyttää alueellisesti kattavaa järjestäjäverkkoa, jossa kaikkien koulutusasteiden tarjonta tulisi ottaa yhdenveroisesti huomioon.

Kirkkohallitus toteaa, että jatkuva ja elinikäinen oppiminen on merkitykseensä nähden liian ohuesti esillä selonteon luonnoksessa. Jatkuvan oppimisen parlamentaarisen uudistuksen linjaukset julkistettiin vasta selonteon luonnoksen laatimisen jälkeen. Niiden kytkeminen selontekoon on tärkeää.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Kirkkohallitus esittää, että kasvatus- ja opetusalan koulutuksessa kehitettäisiin myös katsomustietoisuutta eli kieli-, katsomus- ja kulttuuritietoista osaamista opetuksessa.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

Kirkkohallitus esittää, että kohdan 3.8. tavoitteeseen lisätään, kuten taustatekstissäkin, kulttuuriperintö eli tavoitteena on tukea taide-, kulttuuri- ja kulttuuriperintökasvatusta.

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

Selonteossa ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet ovat monipuolisesti kuvattuja. Selonteossa on myös huomioitu, että kaikki laissa säädetyt oikeudet eivät toteudu käytännössä.

Kirkkohallitus korostaa, että korkeatasoinen ruotsinkielinen koulutus kaikilla koulutusasteilla on erittäin tärkeää sekä lasten yhdenvertaisuuden että yhteiskunnan kaksikielisyyden säilymisen kannalta. Esimerkiksi selonteossa mainittu ruotsinkielisten asiantuntijoiden ja ammattilaisten riittävyys ja ruotsinkielisten koulutuspalveluiden saatavuus eivät käytännössä toteudu riittävästi. Erityisesti opettajankoulutuksen taso ja resurssit ovat tässä suhteessa tärkeitä. Kun henkilöstön saatavuus on ongelma, eivät muutkaan toimenpiteet toteudu.

Selonteossa esitetyistä tavoitteista ja toimenpiteistä puuttuu konkretiaa. Kirkkohallitus ehdottaa, että kohtaa “poistamalla tunnistetut koulutuksen esteet” voisi tarkentaa esittämällä esimerkiksi ruotsinkielisten oppilaiden mahdollisuutta valita kaksi pitkää kieltä (esimerkiksi suomi ja englantia). Ruotsinkielisen koulutuksen alueelliset erot ja erityispiirteet tulisi huomioida myös taloudellisin resurssein.

Aikaisemmin selonteossa mainitut kouluverkon tiivistäminen, koulutuspaikkojen alueellinen harveneminen tai keskittyminen muodostavat monelle ruotsinkieliselle esteen valita kokonaan ruotsinkielinen opintopolku aina varhaiskasvatuksesta toisen asteen koulutukseen.

Selonteossa ei mainita, millaisiin konkreettisiin toimenpiteisiin tähdätään, jotta kaksi- ja monikielisten oppilaiden kehitystä tuetaan ja varmistetaan toimiva kielellinen koulutusväylä. Koska kaikilla oppilailla on yhdenvertainen oikeus kehittyä kielellisesti, olisi resurssit jaettava niin että sekä ruotsia ainoana äidinkielenä puhuvien että kaksi- ja monikielisten lasten kielenkehitys toteutuu parhaalla mahdollisella tavalla.

Kirkkohallitus kiinnittää huomiota siihen, että selonteossa saamenkieliset koulutuspalvelut mainitaan ainoastaan varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen yhteydessä.

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolku -lukuun voisi koota selonteon muissa luvuissa olevat tavoitteet ja toimenpiteet yhdeksi kokonaisuudeksi.

Koulutuksen järjestäjille on turvattava myös käytännössä riittävät taloudelliset ja henkilöstöresurssit kaikenikäisten maahanmuuttajataustaisten hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseen.

Kirkkohallitus katsoo, että positiivisen erityiskohtelun malli edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja yhdenvertaisuutta.

Kirkkohallitus kannattaa luvussa 3.5. olevaa toimenpidettä varmistaa maahanmuuttajille tarkoitetun vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen riittävyys ja saatavuus molemmilla kansalliskielillä sekä luvun 3.1. ehdotusta S2-opetuksen kehittämishjelmäksi.

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

-

Saloranta Teija
Kirkkohallitus